

Změny v zákoně o sociálních službách

Prvním srpnem nabývá účinnosti novela zákona o sociálních službách, jež vnáší do současného systému několik zásadních změn. Jde zejména o zvýšení měsíčního příspěvku pro lidi s největším postižením, o zmírnění podmínek pro vznik nároku na příspěvek pro chronicky nemocné děti do 18 let a o změnu výplaty příspěvku na péči pro dospělé.

„Jednou z našich priorit je zajistit kvalitní péči těm, kteří ji skutečně potřebují. Novela zvyšuje od 1. srpna 2009 měsíční příspěvek pro lidi s největším postižením, o něž je péče nejnáročnější, na 12 tisíc korun měsíčně. Týká se to zhruba 25 000 osob, což představuje dopad na státní rozpočet ve výši cca 300 milionů korun,“ říká Petr Šimerka, ministr práce a sociálních věcí.

Dále dochází od 1. srpna ke zmírnění podmínek pro vznik nároku na příspěvek na péči pro děti do 18 let tak, aby na něj dosáhly především děti chronicky nemocné (např. diabetes, fenyktonurie, celiakie, nádorová onemocnění apod.), a to tak, že se snižuje se počet úkonů, které zakládají nárok na přiznání příspěvku na péči u dětí do 18 let. Zhruba 4 000 dětí do 18 let nově vznikne nárok na příspěvek na péči ve stupni I, což obnáší 140 milionů Kč ročně nového mandatorního dopadu a maximálně 1 000 dětí do 18 let může být posouzeno nově tak, že jim vznikne nárok na výplatu příspěvku na péči nikoliv ve stupni I jako doposud, ale ve stupni II, což představuje asi 24 milionů Kč ročně nového mandatorního dopadu.

Jak žádat o příspěvek

„Na ministerstvu jsme také analyzovali způsob využívání příspěvku na péči a výsledky jsou málo uspokojivé. Proto musíme nezbytně přikročit k takovým regulacím, které mohou zajistit, aby příjemce využíval příspěvek účelně a hospodárně,“ vysvětluje ministr Petr Šimerka.

Žadatel o příspěvek bude povinen již při podání žádosti uvést jakým způsobem a kým mu bude nebo již je péče poskytována. Pokud tuto informaci ani po výzvě ze strany správního orgánu neuvede, nemůže mu vzniknout nárok na dávku. Podle současných poznatků tento údaj neuvádí cca 6 % příjemců příspěvku (téměř 20 tisíc osob). V těchto případech pak není možné zajistit účelné využití dávky nebo zkontrolovat správnost jejího použití.

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností budou moci provádět kontroly využití příspěvku na péči efektivnějším způsobem. Je to dáno jednak tím, že novela zavedla přesný výčet okolností, které musí být podrobeny kontrole a současně budou mít pracovníci obecních úřadů k dispozici přesný výčet činností (z výsledku posouzení lékařskou posudkovou službou), ve kterých příjemce dávky vyžaduje pomoc či podporu. Kontrola se tedy bude moci zaměřit na to, zda jde o příspěvek využíván za účelem zajištění péče a současně na to, zda je péče správně zaměřena.

Mění se způsob výplaty

Od 1. ledna 2010 se zcela mění vyplácení příspěvku na péči v I. stupni u dospělých osob. Nově se totiž zavádí tzv. „kombinovaný“ způsob výplaty. Jedna polovina z dávky ve výši 2 000 Kč měsíčně bude vyplácena peněžně a druhá formou věcného plnění. Tím se rozumí výplata za pomoci nepeněžních nosičů, které budou uplatnitelné pouze u registrovaných poskytovatelů služeb sociální péče jako úhrada za péči. Forma nepeněžních nosičů bude předmětem veřejné zakázky, kterou podle zákona musí MPSV vyhlásit nejpozději do března roku 2010. Než bude vybrán dodavatel, bude nepeněžní formu výplaty zajišťovat ministerstvem provozovaný informační systém. Paušální uplatnění věcné výplaty by však v některých případech mohlo způsobit znevýhodnění některých příjemců dávky. Může se totiž stát, že v místě, kde člověk žije, nebude vhodná služba nebo by mohlo dojít k omezení

neformálních způsobů péče především ze strany osob blízkých. Dojde-li k těmto situacím, může být příspěvek na péči na základě rozhodnutí obecního úřadu obce s rozšířenou působností i nadále poskytován v plné hodnotě v penězích.

Aby obecní úřady obcí s rozšířenou působností zvládly výše uvedené rozšíření agend, navyšuje příspěvek na tento výkon státní správy obcím s rozšířenou působností o 200 milionů Kč.

Efektivní kontrola

Dosavadní právní úprava ukládala krajským úřadům provádět současně inspekci kvality sociálních služeb a kontrolu dodržování registračních podmínek, tj. základních zákonných podmínek, které opravňují organizaci poskytovat sociální službu. Ke zvýšení pružnosti a efektivnosti kontrol poskytování služeb dojde k oddělení kontroly registračních podmínek a inspekce kvality sociálních služeb. Krajské úřady tedy budou moci provádět účelově cílené kontroly základních povinností poskytovatelů a inspekce kvality se zbaví břemene úkonů, které mají spíše administrativní charakter. Měla by se proto více zaměřovat na aspekty dodržování práv a oprávněných zájmů uživatelů sociálních služeb.

S cílem zintenzivnit inspekční činnost ministerstva, které ze zákona provádí inspekce kvality u poskytovatelů zřizovaných kraji, provede ministerstvo do konce roku 2009 zásadní organizační změny tak, aby bylo zajištěno plošné provádění inspekci u sociálních služeb, které zřizují kraje. Jedná se především o pobytové služby sociální péče pro seniory a osoby se zdravotním postižením.

Důraz na odbornost

Je všeobecně známo, že kvalita sociálních služeb je odvozena především od rozvoje profesních znalostí a dovedností pracovníků v sociálních službách. Z toho důvodu je novelou zákona o sociálních službách lépe upravena oblast podmínek odborné způsobilosti pracovníků v sociálních službách a sociálních pracovníků.

Novelou je stanovena povinnost dalšího vzdělávání pracovníků v sociálních službách a sociálních pracovníků. Lidé, kteří působí v těchto profesích, budou povinni absolvovat minimálně 24 hodin dalšího vzdělávání ročně. Tato povinnost je samozřejmě ve smyslu zákoníku práce vztažena také na jejich zaměstnavatele, tj. na povinnost zajistit zaměstnancům podmínky pro toto vzdělávání.

Aby byl garantován dostatek možností dalšího vzdělávání, dochází taktéž ke zpřesnění procesu akreditací vzdělávacích programů a institucí. Tento proces je v kompetenci MPSV. V současnosti MPSV akredituje ročně řádově stovky vzdělávacích programů pro sociální pracovníky a pracovníky v sociálních službách.

Novelou zákona dochází taktéž k rozšíření cílových skupin pro akreditaci vzdělávacích programů, a to o cílovou skupinu managementu sociálních služeb a především pro cílovou skupinu neformálně pečujících, tj. lidí, kteří pečují o své blízké doma.

Pro úspěšný rozvoj vzdělávání v sociálních službách je nastaven také systém čerpání Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. V programovacím období 2007 až 2015 jsou pro tuto oblast určeny téměř 2 miliardy Kč.

V systému půl milionu lidí

System sociálních služeb využívá ročně cca 500 tisíc osob (např. 110 tisíc klientů pečovatelské služby, 15 tisíc klientů osobní asistence, 70 tisíc lůžek v pobytových zařízeních služeb sociální péče, 15 tisíc lůžek v azylových domech a noclehárnách apod.). Sociální služby zaměstnávají 55 tisíc pracovníků (v přepočtených úvazcích). Celkové náklady systému se pohybují ročně v rozmezí 33 až 35 miliard Kč. Z toho státní rozpočet zajišťuje cca 24 miliard. Kč formou výplat příspěvku na péči (18 mld. Kč) a dotacemi na poskytování sociálních služeb (6 mld. Kč). Takto rozsáhlý systém vyžaduje, aby byl trvale analyzován. K provádění analýz, které mohou identifikovat podstatné jevy a trendy při poskytování sociálních služeb, je nezbytné zajistit objektivizovaný systém sběru dat o sociálních službách.

Z tohoto důvodu zavádí novela zákona ucelený systém sběru dat o poskytovatelích sociálních služeb. Půjde o otevřený informační systém, který poskytovatelé služeb budou povinni v pravidelných ročních cyklech naplňovat. MPSV připraví internetovou aplikaci pro vkládání dat, jež budou ve srozumitelné formě k dispozici všem aktérům v sociálních službách. Poskytovatelé budou moci porovnávat podmínky poskytování služeb mezi sebou, veřejná správa bude analyzovat fungování sítě sociálních služeb z hlediska jejich dostupnosti a efektivity a v neposlední řadě uživatelé služeb budou vybaveni dostatkem informací, které jim usnadní například výběr služby.

Štěpánka Filipová
vedoucí oddělení styků s veřejností
a tisková mluvčí